

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 07.06.1978, sp. zn. 11 Tz 21/78, ECLI:CZ:NS:1978:11.TZ.21.1978.1

Číslo: 17/1979

Právní věta: Otázka nepřičetnosti je otázka právní její posouzení náleží orgánům činným v trestním řízení na základě skutečností vyplývajících z provedených důkazů. Povaha této otázky vyžaduje, aby její posouzení bylo založeno na odborných znalostech z oboru psychiatrie. Znalecký důkaz z tohoto oboru je však jen jedním z podkladů pro vytvoření soudcovského přesvědčení o otázce přičetnosti a musí být hodnocen v souvislosti se všemi ostatními zjištěnými skutečnostmi z tohoto hlediska relevantními. Soud nezjišťuje přičetnost pachatele jako takovou, ale vždy jen přičetnost ve vztahu k určitému činu.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 07.06.1978

Spisová značka: 11 Tz 21/78

Číslo rozhodnutí: 17

Číslo sešitu: 4-5

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Důkaz znalecký, Nepřičetnost

Předpisy: 140/1961 Sb. § 12

§ 116 odst. 1

§ 32 141/1961 Sb. § 108 odst. 3

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 17/1979 sb. rozh.

Otázka nepřičetnosti je otázka právní; její posouzení náleží orgánům činným v trestním řízení na základě skutečností vyplývajících z provedených důkazů. Povaha této otázky vyžaduje, aby její posouzení bylo založeno na odborných znalostech z oboru psychiatrie. Znalecký důkaz z tohoto oboru je však jen jedním z podkladů pro vytvoření soudcovského přesvědčení o otázce přičetnosti a musí být hodnocen v souvislosti se všemi ostatními zjištěnými skutečnostmi z tohoto hlediska relevantními.

Soud nezjišťuje přičetnost pachatele jako takovou, ale vždy jen přičetnost ve vztahu k určitému činu.

(Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 7. 6. 1978 sp. zn. [11 Tz 21/78.](#))

K stížnosti pro porušení zákona podané generálním prokurátorem ČSR Nejvyšší soud ČSR zrušil usnesení obvodního prokurátora pro Prahu 1 ze dne 11. 11. 1977 sp. zn. 1 Pv 955/77 a obvodnímu prokurátorovi pro Prahu 1 přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Usneseními vyšetřovatele SNB – oddělení vyšetřování VB Praha 1 ze dne

16. 9. 1977 a 24. 10. 1977 sp. zn. ČVS VV 400/77 a obvodního prokurátora pro Prahu 1 ze dne 19. 9. 1977 sp. zn. 1 Pv 955/77 bylo vzneseno obvinění proti M. S. a L. O. pro trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví jednak dokonáný, jednak nedokonáný podle § 132 odst. 1 písm. a), § 8 odst. 1, § 132 odst. 1 písm. a) tr. zák., jehož se měli dopustit tím, že a) dne 5. 6. 1977 v nočních hodinách se vloupali do Sdruženého závodu střediska OÚNZ Mělník-Mlázice, kde odcizili léky narkotického charakteru, větší množství receptů, razítka, injekční stříkačky a jehly a způsobili tak škodu ve výši nejméně 570 Kčs, b) dne 20. 6. 1977 v nočních hodinách se vloupali do lékárny v Praze 7, Na Zátorkách 23, kde odcizili léky narkotického charakteru a způsobili tak škodu nejméně 817 Kčs, c) v době od 24. 6. 1977 do 26. 6. 1977 se vloupali do lékárny č. 14 v Praze 1, Václavského náměstí 27, kde odcizili léky narkotického charakteru, razítka, výpisy receptů a peněžní hotovost ve výši 345 Kčs a způsobili tak škodu nejméně 784,90 Kčs, d) v době od 18. 7. 1977 do 27. 7. 1977 se vloupali do téže lékárny, kde jednak odcizili peněžní hotovost 466,50 Kčs, léky narkotického charakteru, výpisy receptů a razítka lékárny a způsobili tak škodu ve výši nejméně 4421 Kčs, jednak ke škodě PhMr. J. R. odcizili několik lahví alkoholu, kávu, čokoládu, cigarety, poškozené kapesní hodinky se zlatým pláštěm, vše v hodnotě kolem 3500 Kčs, přičemž se domnívali, že jde o věci z majetku v socialistickém vlastnictví, a dále pro přečin proti socialistickému soužití podle § 9 odst. 3 písm. a), b) zák. č. 150/1969 Sb., o přečinech, který měli spáchat tím, že v době od 5. 6. 1977 do zadržení dne 16. 9. 1977 na odcizené recepty vypisovali léky narkotického charakteru, razítkovali je odcizenými razítky a na takto padělané recepty si vyzvedávali v lékárnách v Praze léky, které použili pro svou potřebu, případně poskytli dalším osobám, přičemž zčásti použili i recepty, které jim poskytl obviněný J. M.

Usneseními téhož vyšetřovatele ze dne 29. 9. 1977 sp. zn. ČVS VV 400/77 a usnesením obvodního prokurátora pro Prahu 1 ze dne 19. 9. 1977 sp. zn. 1 Pv 955/77 bylo vzneseno obvinění proti J. M. pro trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. a) tr. zák. a pro přečin proti socialistickému soužití. Trestné činnosti se měl dopustit tím, že dne 2. 7. 1977 v Praze 2, Sokolská 37, se vloupal do kanceláře č. 215 OÚNZ Praha 2, kde odcizil nezjištěné množství orazítkovaných receptů a způsobil tak škodu ve výši kolem 150 Kčs a takto získané recepty vyplňoval a vyzvedával si na ně v lékárnách v Praze různé léky narkotického charakteru, část receptů poskytl rovněž obviněné L. O. a obviněnému S. Š. a to až do svého zadržení do

15. 9. 1977.

Usneseními téhož vyšetřovatele sp. zn. ČVS VV 400/77 a obvodního prokurátora pro Prahu 1 sp. zn. 1 Pv 955/77 ze dne 19. 9. 1977 bylo vzneseno obvinění proti S. Š. pro přečin proti socialistickému soužití podle § 9 odst. 3 písm. a), b) zák. č. 150/1969 Sb., o přečinech. Obviněný se měl trestné činnosti dopustit tím, že v blíže nezjištěné době od května 1977 do svého zadržení dne 15. 9. 1977 obdržel od obviněného J. M. a obviněné L. O. recepty pocházející z trestné činnosti, padělal je, vyzvedával si na ně v lékárnách v Praze různé léky narkotického charakteru a část receptů poskytl i obviněnému P.

Obvodní prokurátor pro Prahu 1 usnesením sp. zn. 1 Pv 955/77 ze dne

11. 11. 1977 zastavil trestní stíhání obviněných M. S., L. O., J. M. a S. Š. pro výše uvedené trestné

činy a přečiny podle § 172 odst. 1 písm. e) tr. ř. Toto usnesení nabylo právní moci dne 18. 11. 1977.

Proti tomuto usnesení obvodního prokurátora pro Prahu 1 podal generální prokurátor ČSR ve lhůtě uvedené v § 272 tr. ř. v neprospěch obviněných stížnost pro porušení zákona. Vytýká v ní, že obvodní prokurátor nezjistil správně a úplně skutkový stav věci a provedené důkazy nesprávně hodnotil. Rozhodnutí o zastavení trestního stíhání opřel obvodní prokurátor výlučně o znalecký posudek psychiatrický, přičemž jeho závěry neposoudil správně. I přes poněkud mlhavou formulaci posudku je patrné, že duševní stav obviněných nebyl takový, aby odpovídal ustanovení § 12 odst. 1 tr. zák. Pokud by prokurátor hodnotil znalecký posudek v souvislosti s ostatními důkazy, neměl ani přehlédnout u obviněných M. S. a L. O. plánování a přípravu trestné činnosti a rovněž fakt, že se při vloupání nezaměřovali pouze na drogy a recepty, nýbrž odcizovali i peníze, alkohol i jiné věci. V dalším řízení bude proto zapotřebí postupem podle § 109 tr. ř. odstranit nejasnosti a neúplnosti znaleckých posudků i s přihlédnutím k vyjádření Střediska drogových závislostí v Praze 2 ze dne 16. 12. 1977, v němž se vedle námitky, že znalci nekonzultovali s tímto střediskem své závěry, vyjadřuje naprosto odlišný názor na otázku příčetnosti obviněné L. O. V případě potřeby není vyloučen ani postup podle § 110 tr. ř.

Nejvyšší soud ČSR podle § 267 odst. 1 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost napadeného usnesení, jakož i řízení, které mu předcházelo, a shledal, že rozhodnutím obvodního prokurátora pro Prahu 1 byl porušen zákon.

Pojem nepřičetnosti, pro kteroužto okolnost zastavil obvodní prokurátor pro Prahu 1 trestní stíhání proti všem obviněným v této trestní věci je vymezen v § 12 trestního zákona. Text prvního odstavce § 12 jednak vymezuje samotný pojem „nepřičetnost“, jednak v textu zákona uvedeném za čárkou se vyslovuje právní následek nepřičetnosti, tj. trestní neodpovědnost. Pojem „nepřičetnost“ použitý druhým odstavcem, je speciálním případem nepřičetnosti vymezené odstavcem prvním. Zákon tu jednoznačně a velmi určitě vymezuje speciální případ nepřičetnosti na stav, který u pachatele nastal po akutní intoxikaci a na čin, kterého se ve stavu intoxikace dopustil. Na tento vymezený stav, za podmínky, že se pachatel do něho uvedl, byť z nedbalosti, způsobem uvedeným v zákoně a na čin v tomto stavu spáchaný, zákon nepřipouští použití ustanovení odstavce prvního.

Otázka posouzení nepřičetnosti je otázka právní; její posouzení náleží orgánům činným v trestním řízení na základě zjištěných skutečností; svou povahou však posouzení této otázky vyžaduje odborných znalostí z oboru soudní psychiatrie. Jde proto o jeden z případů, kdy se orgány činné v trestním řízení neobejdou bez znalců psychiatrů, kteří by se vyslovili k otázce, zda obviněný v době činu trpěl duševní poruchou a jakou a jaký byl konkrétní vliv této poruchy na způsobilost pachatele rozpoznat nebezpečnost svého činu pro společnost a na způsobilost ovládat své jednání. Při posuzování otázky příčetnosti je tedy hledisko biologické vyhodnocené znalcem psychiatrem podkladem pro právní závěr o příčetnosti či nepřičetnosti. Vytvoření si obrazu o duševním stavu obviněného v době činu na základě znaleckého důkazu je však jen jedním z podkladů pro tvorbu soudcovského přesvědčení o otázce příčetnosti. Obraz podaný znalcem musí zapadnout do celého ostatního řetězce skutkových zjištění. Neexistuje příčetnost jako taková, ale jen příčetnost ve vztahu k určitému činu. Nepřičetnost jako zvláštní účinek duševní poruchy se musí vždy vztahovat na konkrétní čin, který je předmětem stíhání.

V dané trestní věci postupoval vyšetřovatel správně, jestliže s ohledem na charakter trestné činnosti a na údaje obviněných přibral k posouzení duševního stavu obviněných podle § 105 odst. 1 a § 116 odst. 1 tr. ř. dva znalce - psychiatry.

Obvodní prokurátor však pochybil při hodnocení znaleckých posudků. Znalecké posudky totiž ani u jednoho z obviněných nekonstatují takovou duševní poruchu, která by mohla být biologickým základem nepřičetnosti. Znalci shledali u všech obviněných polymorfní toxikomanii v rozvinutém

stadiu drogové závislosti. U obviněného M. S. a obviněné L. O. konstatovali plné zachování rozpoznávacích schopností a ohledně určovací schopnosti uvedli, že při veškerém počínání souvisejícím s opatrováním drog byla schopnost ovládnout jednání pouze výrazně snižená, blíže k hranici plné nepřičetnosti. Také u obviněného S. Š. a obviněného J. M. kvalifikovali znalci rozpoznávací schopnost jako zcela neporušenou; ovládací schopnost, pokud jde o počínání související s opatrováním drog, označili u obviněného J. M. za sníženou v podstatné míře, avšak bez bližšího určení, a u obviněného S. Š. v míře, která je asi uprostřed mezi plnou přičetností a nepřičetností.

Ze znaleckých posudků tedy vyplývá, že u obviněných M. S., L. O. a J. M. šlo o stav zmenšené přičetnosti (§ 32 tr. zák.). I když obvodní prokurátor správně uvedl, že otázka přičetnosti a nepřičetnosti je otázka právní, nemohl při řešení této otázky nedbat stanoviska znalců a též ostatních shromážděných důkazů. Především bylo povinností obvodního prokurátora zkoumat, zda znalci měli pro vypracování znaleckého posudku všechny dostupné podklady. Znalcům měly být totiž předány k dispozici též spisy o předchozí trestné činnosti obviněných, neboť již z obsahu rejstříku trestů bylo patrné, že šlo také o obdobnou trestnou činnost jako v posuzovaném případě, což je zřejmé i z výpovědí obviněných, kteří se také vyjádřili o tom, že již v minulosti byl zkoumán jejich duševní stav.

Obvodní prokurátor také přehlédl, že znalci nevzali při svých odborných závěrech v potřebné míře v úvahu skutečnost, že obvinění M. S., L. O. a S. Š. se před a patrně i v průběhu páchaní trestné činnosti podrobovali ochranné protitoxikomanické léčbě, ačkoliv byli o této skutečnosti informováni. Tyto okolnosti musely podle přesvědčení Nejvyššího soudu ČR vést znalce k tomu, aby konzultovali svá obecně psychiatrická stanoviska o duševním stavu jmenovaných se speciálními poznatky Střediska drogových závislostí v Praze, kde měla být tato léčba realizována. Zdravotnická dokumentace střediska mohla poskytnout znalcům informace o délce, průběhu a dosavadních výsledcích léčby a tím rozšířit objektivní podklady pro jejich znaleckou činnost.

Podle § 108 odst. 3 tr. ř. je možno v přípravném řízení upustit od výslechu znalce, nemá-li vyšetřovatel nebo prokurátor pochybnosti o spolehlivosti a úplnosti písemně podaného znaleckého posudku. V daném případě výsledky znaleckých zkoumání a jejich závěry však vyžadovaly, aby znalci byli vyslechnuti k bližšímu objasnění otázky zmenšené přičetnosti obviněných M. S., L. O. a J. M.

Obvodní prokurátor nemohl dojít bez takového výslechu k závěru, který učinil v napadené věci, zejména když znalecký posudek neobsahoval též vyjádření, pokud jde o obviněné M. S. a L. O. k tomu, zda jejich ovládací schopnost byla a v jaké míře ovlivněna v těch případech, kdy jejich jednání nemělo bezprostřední souvislost s opatrováním drog (v případě vloupání do lékárny č. 14, Praha 1, Václavské nám. č. 27 odcizili rovněž peníze, alkoholické nápoje, cigarety, kávu, čokoládu a hodinky).

S ohledem na to, že zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. e) tr. ř. předpokládá závěr, že se skutek stal, že jím byl spáchán trestný čin a že jej spáchal obviněný, ale že není pro nepřičetnost trestně odpovědný, měl se vyšetřovatel, resp. prokurátor zabývat otázkou, zda byly skutky a jejich spáchání obviněnými také dostatečně a bezpečně prokázány.